

1

ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት

01 ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት ይዘቶች

የጥላቻ ንግግርን እንዴት መለየት ይቻላል ?

የጥላቻ ንግግር ህጎች፣ መመሪያዎች እና ትርጓሜዎች

የጥላቻ ንግግር እና ጥቃት በማህበራዊ ሚዲያ

የጥላቻ ንግግር መመሪያ

ኮሚቴ ስታንዳርድ (ማኅበረሰባዊ አግባብ) እና የጥላቻ ንግግር ፖሊሲ

የጥላቻ ንግግርን እንዴት ማመልከት ይቻላል

ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት በኢትዮጵያ

መልመጃ፣ ፍቺዎች እና ትርጉም

ሕግ እና ደንቦች ስለ ጥላቻ ንግግር በኢትዮጵያ

ሀሳብን የመግለጽ ነጻነት እና የጥላቻ ንግግር ህጎች

ሀሳብን የመግለጽ ነጻነት እና ጥላቻን ማነሳሳት ፡ የተባበሩት መንግስታት የሰብአዊ መብቶች

(OHCHR) ራባት የተግባር መርሃግብር

#DEFYHATENOW | ምዕራፍ 1

ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት

የጥላቻ ንግግርን እንዴት መለየት ይቻላል ?

“

የጥላቻ ንግግር የቡድን አባልነትን መሠረት አድርጎ አንድ ሰውን የሚያቃልል ወይም የሚያዋረድ ንግግር ነው። የጥላቻ ንግግር እንደ ምስሎች፣ ተውኔቶች፣ ዘፈኖች፣ እንዲሁም ማንኛውንም ዓይነት የጥላቻ አገላለፅን ሊያካትት ይችላል። የጥላቻ ንግግር ትርጓሜዎች ፅንሰ-ሀሳብ የጭፍን ጥላቻን እና የአለመቻቻልን ሊያካትት ይችላል።

”

ምንጭ: DW Hate Speech FAQ <https://p.dw.com/p/1I9ku>

የአውሮፓ የሰብአዊ መብቶች ፍርድ ቤት ከአውሮፓ የሚኒስትሮች ኮሚቴ ምክር ቤት በወሰደው ትርጓሜ መሰረት ‘የጥላቻ ንግግር’ እንደ ሁሉም ዓይነት አገላለጾች “የዘር ጥላቻ፣ ዘረኝነት፣ ጾረ-አይሁድነትን ወይም ማንኛውም አይነት በአለመቻቻል ላይ የተመሰረተ ጥላቻ፣ በአለመቻቻል የሚገለጽ አደገኛ ብሔርተኝነት እና ብሄር ተኮርነት፣ በቁጥር አናሳ የማህበረሰብ ክፍሎችን፣ ስደተኞችን፣ እንዲሁም በስደት የመጡ ሰዎችን ማግለል እንዲሁም ጠላትነት” የሚያሰራጩ፣ ሚቀሰቅሱ፣ ሚያራምዱ፣ ሚያፀድቁ አድርጎ ይቆጥራቸዋል።

የጥላቻ ንግግር ህጎች፣ መመሪያዎች እና ትርጓሜዎች

የጥላቻ ንግግር ህጎች ከሁለተኛው አለም ጦርነት በኋላ በአውሮፓ የመጡ በአንጻሩ የቅርብ ጊዜ ክስተቶች ናቸው። ከነዚህ ህጎች በስተጀርባ ያለው አላማ ለእልቂቱ መነሻ የነበሩ የፀረ-አይሁድ እና የዘረኝነት ፕሮፓጋንዳዎችን ለመግታት ነበር። ጀርመን፣ ፖላንድ፣ ሀንጋሪና አስትሪያ የጥላቻ ንግግር ህጎችን ከአስርት አመታት በፊት አውጥተዋል። ሌሎች ብዙ ሀገራትም ይህንን ምሳሌ ተከትለዋል። ለምሳሌ በኬኒያ ህግ አንድ ግለሰብ “የብሔር ጥላቻን” የሚቀሰቅስ ድርጊት ከፈጸመ እንደ እንደ ህገ ወጥ ይቆጠራል። የፈረንሳይ ህግ ገፋ አድርጎ ጎሳን፣ ዘርን፣ ብሔርን፣ ሃይማኖትን፣ ጾታን፣ ወሲባዊ ዝንባሌን፣ አካል ጉዳትን አስመልክቶ አድሎን፣ ጥላቻን ወይም ጉዳትን የማናሳሳት ይዘት ያላቸው መልእክቶችን በህግ ይከለክላል።

የተ.መ.ድ ስምምነት የሆነው ዓለም አቀፍ የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት መንግስታት የጥላቻ ንግግርን እንዲከላከሉ ጥሪ ያቀርባል። የዓለም አቀፍ የሲቪል እና የፖለቲካ መብቶች ስምምነት አንቀጽ 20(2) እንደሚገልፀው “ማንኛውም መድሎን፣ ጠላትነትን ወይም ጥቃትን ሚያነሳሳ የብሔርተኝነት፣ የዘር፣ ወይም ሃይማኖት ጥላቻን ማበረታታት በህግ መከልከል ይኖርበታል”።

የደቡብ አፍሪካ የማሰራጨ ጣቢያዎች ቅሬታ ሰሚ ኮሚሽን የጥላቻ ንግግርን ማንኛውም በዘር፣ በብሔር ወይም ጎሳን፣ የቆዳን ቀለምን፣ ጾታዊ ዝንባሌን፣ እድሜን፣ ጾታን፣ የአእምሮ ወይም የአካል ጉዳትን መሰረት ያደረገ ጥቃትን የሚያበረታታ ወይም የሚያሞግስ ወይም የጦርነት ፕሮፓጋንዳ፣ አመጽ ማነሳሳት ወይም በዘር፣ በጎሳ፣ በጾታ ወይም በሃይማኖት ላይ የተመሠረተ ጥላቻ የሚፈጥር እና ጉዳት ለማድረስ ሚያነሳሳ ቅስቀሳ”።

ምንጭ: DW Hate Speech explained <https://p.dw.com/p/1i9ku>

የጥላቻ ንግግር እና ጥቃት በማህበራዊ ሚዲያ

የበይነመረብ የጥላቻ ንግግር ምንድን ነው?

“

የጥላቻ ንግግር ብዙውን ጊዜ በበይነመረብ ላይ በተለይም በማህበራዊ ሚዲያዎች ላይ ይታያል። እያንዳንዱ ማህበራዊ ሚዲያዎች የየራሳቸው የሆነ የጥላቻ ንግግር ትርጉም አላቸው። ጥላቻ ንግግርን ለመቋቋም ሚጠቀምዎቸው መንገዶችም እየተሻሻሉ ነው።

”

የጥላቻ ንግግር መመሪያ

ፌስቡክ

<https://www.facebook.com/communitystandards#hate-speech>

“ፌስቡክ በዘር፣ በጎሳ፣ በብሔር፣ በሃይማኖት፣ በጾታዊ ዝንባሌ፣ በጾታ፣ በአካል ጉዳት ወይም በሽታን መሰረት አድርጎ ሰዎችን የሚያጠቃ ይዘት ያለው የጥላቻ ንግግርን ያስወግዳል። በተጠቀሱት ርዕሶች ዙሪያ ቀልድ፣ ምፀት ወይም ማህበራዊ ትችትን ፌስቡክ ይፈቅዳል። አንዳንድ ጊዜ ሰዎች ግንዛቤ ለመፍጠር ወይም ሌሎችን ስለ ጥላቻ ንግግር ለማስተማር አስበው የሌሎችን የጥላቻ ንግግሮችን ለሌሎች ያጋራሉ። ለምን እንደዚህ ያለ ይዘት ያለውን ነገር እንዲጋሩ በበለጠ ሁኔታ ለመረዳት እንዲያግዝን አላማቸውን በግልጽ አንዲጠቅሱ እንጠይቃለን። የሚያስፈራሩ ቋንቋ ሪፖርቶችን የህዝብና ግለሰብን ደህንነት እንዳይጎዱ ለመለይት በጥንቃቄ እንገመግማለን።” በግለሰቦች ላይ አካላዊ ጉዳት ሚያደርሱ ተዓማኒነት ያላቸው ማስፈራሪያዎችን እናነሳለን”።

የትዩብ

<https://support.google.com/youtube/answer/2801939>

በየትዩብ ላይ የጥላቻ ንግግር አይፈቀድም። የመናገር ነፃነትን እንዲሁም ያልተለመዱ አይነት አመለካከቶችን በነፃነት የመግለፅ መብትን እናበረታታለን የጥላቻ ንግግርን ግን አንፈቅድም። የጥላቻ ንግግር ጥቃትን የሚያበረታታ ይዘት ያለው ወይም የቡድኖችን ወይም የግለሰቦችን ጾታ፣ ዘር፣ መደብ፣ ብሔር፣ የስደት ሁኔታ፣ ሀይማኖት፣ አካል ጉዳተኝነት፣ ጾታዊ ማንነት፣ ጾታዊ ዝንባሌ፣ የጦር ተመላሽነትን መሰረት ያደረገ ጥላቻ ጥላቻን ማነሳሳትን ተቀዳሚ አላማ ያደረገን ይዘት ያጠቃልላል።

ዋትስአፕ

<https://www.WhatsApp.com/legal?eea=0#terms-of-service>

የዋትስአፕ የአገልግሎት አሰጣጥ ዉል ሀሰተኛ የሆኑ ህትመት እና ህገወጥ፣ ማስፈራራት፣ ዛቻ፣ ጥላቻ የተሞላበትና በዘር ወይም በጎሳ ስሜትን የሚጎዱ በሆኑ ባህርያት መሳተፍን ይከለክላል።

አገልግሎቶቻችንን ለህጋዊ፣ ፈቃድና ተቀባይነት ላለው አላማ ብቻ የሚጠቀሙት መሆን ይኖርበታል። አገልግሎቶቻችንን በሚከተሉት መንገዶች መጠቀም (ወይም ሌሎችን እንዲጠቀሙ ማገዝ) አይቻልም (ሀ) ህገወጥ፣ ፀያፍ፣ ስምን የሚያጎድፍ፣ ማስፈራራት፣ ዛቻ፣ ትንኮሳ፣ ጥላቻ፣ የአንድ ብሔርን ስሜት የሚጎዱ ወይም ህገወጥ የሆኑ አልያም አግባብነት የሌላቸው ተግባራትን እንዲፈፀሙ ማበረታታት (ለ) ሃሰተኛ መረጃዎች፣ አሳሳች መግለጫዎችን ማሳተም (ሐ) ሌላ ሰውን ማስመሰል ወይም መስሎ የመታየት ተግባራትን ማበረታታት።

ትዊተር

<https://support.twitter.com/articles/18311>

“በጥላቻ የተሞሉ ድርጊቶች፣ በዘር፣ በጎሳ፣ በብሔር፣ በጾታዊ ዝንባሌ፣ በጾታ፣ በጾታዊ ማንነት በሀይማኖት፣ በእድሜ፣ በጾታዊ ማንነት በአካል ጉዳተኝነት ወይም በሽታን መሰረት በማድረግ ሰዎችን በቀጥታ ማስፈራራት ወይም ማጥቃት አልያም ጥቃትን ማበረታታትን አይችሉም። የጥቃት ዛቻዎች (ቀጥተኛ ወይም ተዘዋዋሪ)፣ የጥቃት ዛቻዎችን ጥቃትን ማበረታታት ወይም መፈፀም እንዲሁም ሽብርን መፈጸም ወይም ሽብርተኝነትን ማበረታታት አይችሉም።”

ኢሞ

https://imo.im/policies/community_guidelines.html

ኢሞ ደህንነት

ሽብርተኝነት/ ፅንፈኝነት፡ እባኩትን የሽብርተኞች መሪዎች ፎቶግራፎች እና መግለጫዎች፣ ከፅንፈኞች እገታ ሚገናኙ የሚዲያ ይዘቶች፣ ደም መፋሰስ ይዘት ያላቸው ጥቃቶች እና የመሳሰሉትን አይነት ይዘት የሚያጠቃልሉ ሽብርተኝነትን ወይም ጽንፈኝነትን ሚያበረታቱ ይዘት ያላቸው ሚዲያዎች አያዘጋጁ አያሰራጩ። ከተገለጹት ጋር ግንኙነት ያለው ይዘት ይወገዳል እንዲሁም በማስረጃ ከተረጋገጠ የተገልጋዩ አካውንት በጊዜያዊነት ወይም በዘላቂነት ሊታገድ ይችላል።

ወንጀልን ማዘጋጀት/ ማስተዋወቅ፡ አገልግሎታችንን ጥቃትን፣ ስርቆትን፣ ማጭበርበርን ወዘተ የሚያጠቃልል ነገርግን በእነዚህ ብቻ ያልተገደበ ማንኛውም የወንጀል ድርጊቶችን ለማበረታታትና ለመደገፍ መጠቀም የለበትም። ከተገለጹት ጋር ግንኙነት ያለው ይዘት የሚወገድ ይሆናል እንዲሁም በማስረጃ ከተረጋገጠ የተገልጋዩ አካውንት በጊዜያዊነት ወይም በዘላቂነት ሊታገድ ይችላል።

የጥላቻ ንግግር፡ ኢሞ ተጠቃሚዎቹ ከተለያዩ የአለም ክፍሎች ከመምጣታቸው አንጻር ብዝሃነትን ያበረታታል። ሁሉም የማህበረሰብ አባል ከተለያዩ አካባቢዎች ከመጡ ሰዎች ጋር እርስ በእርስ ግንኙነት እንዲፈጥሩ ያበረታታል። እባኩትን ማንም ላይ በዘር፣ በጎሳ፣ በብሔር፣ በጾታ፣ በጾታዊ ማንነት፣ በጾታዊ ዝንባሌ፣ በሃይማኖት፣ በአካል ጉዳተኝነት፣ በሽታን መሰረት ያደረገ ጥቃት አይፈጽም። ከተገለጹት ጋር ግንኙነት ያለው ይዘት ይወገዳል እንዲሁም በማስረጃ ከተረጋገጠ የተገልጋዩ አካውንት በጊዜያዊነት ወይም በዘላቂነት ሊታገድ ይችላል።

ኢሞ እውነተኛነት

ለላ ሰውን ማስመሰል ወይም መስሎ መታየት፡ የኢሞ ተጠቃሚዎች ሰዎችን ለማታለል ወይም ለማጭበርበር አልመው ሌሎች ግለሰቦችን፣ የንግድ ምልክቶችን ወይም ድርጅቶችን ማስመሰል ወይም መስሎ መታየትን ይከለክላል። ሌሎች ተጠቃሚዎችን ታዋቂ ሰዎችን ወይም የኢሞ ሀላፊዎችን በማስመሰል ተጠቃሚዎች ገንዘብ እንዲያስተላልፉ ወይም ሌላ ተጠቃሚን ብድርን እንዲከፍሉ ማድረግ ወዘተን ያጠቃልላል ነገር ግን በእነዚህ ብቻ አልተገደበም። በማስረጃ ከተረጋገጠ የተገልጋዩ አካውንት በጊዜያዊነት ወይም በዘላቂነት ሊታገድ ይችላል።

አብዛኛው ጎጂ ይዘትም በጋራ መመሪያ አማካይነት እና ማህበረሰብ አባላት መካከል ግንኙነት በመፍጠር ማስወገድ ይቻላል። ለምሳሌ ደምቦችን የሚጥስ ይዘት ያለው መልእክት በመወያያ ቡድኖች ላይ የሚልኩ ተጠቃሚዎች ካጋጠሞ ተጠቃሚው/ዋ መልክቱን መለክ እንዲያቆሙ ማሳመን ወይም የቡድኑን አስተዳዳሪ እርዳታ መጠየቅ ይችላሉ። የወንጀል ድርጊቶችን ለመፈፀም እየተደራጁ መሆኑን ካሰቡ ተገቢ ማስረጃ ይዘው ባቅራቢያዎ ለሚገኝ የህግ አስከባሪ አካል በሰአቱ ያመልክቱ።

እባኩትን የሚተባበር በስምምነት የሚኖር እውነተኛ ደህንነቱ የተጠበቀ ማህበረሰብ ለመገንባት ይተባበሩን።

ቴሌግራም

<https://telegram.org/tos>

ቴሌግራምን ሲቀላቀሉ የግላዊነት ፖሊሲን ተቀብለዋል የሚከተሉትን ላለማድረግ ተስማምተዋል

- አገልግሎቶቻችንን ተጠቅመው የማይፈለጉ መልእክቶችን ላለመላክ ወይም ተጠቃሚዎችን ላለማጭበርበር
- በግልጽ በሚታዩ የቴሌግራም ቻናሎች፣ቦቶች እና ወዘተ ላይ አመጽን ላለማበረታታት
- በግልጽ በሚታዩ የቴሌግራም ቻናሎች፣ቦቶች እና ወዘተ ላይ ህገወጥ የወሲባዊ ይዘት ያላቸውን ላለመለጠፍ

የቴሌግራም ያለአግባብ አጠቃቀም ሪፖርት

<https://telegram.org/privacy>

በ abuse@telegram.org ወይም በ dmca@telegram.org ድረገጾች ላይ ለህዝብ ይፋ የሆኑ ይዘቶችን ህጋዊነትን በተመለከተ ቅሬታዎች በሚደርሱት ጊዜ አስፈላጊ ህጋዊ ማግራቶች ከተካሄዱ በኋላ እንደ አስፈላጊነቱ ከእይታ እንዲወርድ ሊደረግ ይችላል።

እባክዎትን ያስተውሉ ይህ በአንድ ሃገር ላይ ብቻ የተወሰኑ ሃሳብን የመግለጽ መብት ገደቦችን አይመለከትም። ለምሳሌ በአንዳንድ ሀገራት ላይ መንግስትን መተቸት ህገወጥ ቢሆን ቴሌግራም እንደዚህ ባሉ በፖለቲካዊ ምክንያቶች የተነሳሱ ሳንሰሮች ላይ አይሳተፍም። ይህ የተመሰረተበትን መርህ ይባራል። የአሸባሪዎችን (ምሳሌ፡ ከ ISIS ጋር የተገናኘ) ቦቶችና የማህበራዊ ሚዲያ ገጾችን ብሎክ ምናደርግ ቢሆንም በሰላማዊ መንገድ አማራጭ አመለካከቶችን የሚገልፅ ማንኛውንም ሰው አንገድብም።

ኮሚኒቲ ስታንዳርድ (ማኅበረሰባዊ አግባብ) እና የጥላቻ ንግግር ፖሊሲ

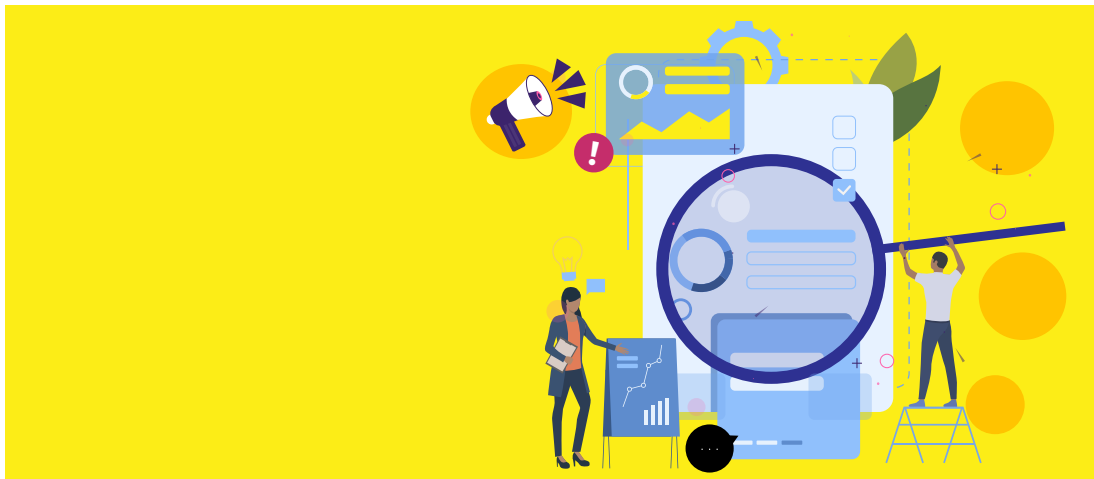

<https://defyhatenow.org/did-you-know-that-facebook-and-twitter-have-policies-against-hate-speech/>

የጥላቻ ንግግርን እንዴት ማመልከት ይቻላል?

የማህበራዊ ሚዲያ መድረኮች ቅሬታዎችን ስለሚያስተናግዱበት መንገድ ሲተቹ ቆይተዋል። ተጠቃሚዎች ለሚያቀርቡአቸው ቅሬታዎች ፈጣን ምላሽ አይሰጡም። እንዲሁም የበይነመረብ ላይ ያለአግባብ አጠቃቀም ሪፖርቶችን ለማስተናገድ ይዘገያሉ። ሆኖም የጥላቻ ንግግርን ለመቆጣጠርና ለመከላከል አዳዲስ መንገዶችን በመገምገም ላይ ይገኛሉ። እያንዳንዱን የማህበራዊ ሚዲያ መድረኮች ለአዳዲስ ሪፖርት መሳርያዎች እና መመርያዎች ይከታተሉ።

<https://defyhatenow.org/how-to-report-hate-speech-2/>

ጥላቻ ንግግርን እንዴት ማመልከት እንደሚቻል የሚያሳይ ቪዲዮ በፒሲ ቴክ ላብ (PeaceTech Lab) / ፍላሽ (USB Stick) ላይም ይመልከቱ።

የጥላቻ ንግግርን በፌስብክ ሪፖርት አድርጉ
https://youtu.be/_kRNx1WHAm0

የጥላቻ ንግግርን በዋትስአፕ ሪፖርት አድርጉ
<https://youtu.be/1PIHuMI0ndQ>

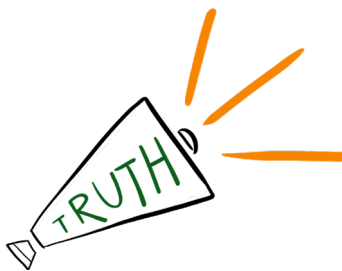
አንድን ሰው ዋትስአፕ ላይ እንዴት ማገድ ይቻላል
<https://faq.WhatsApp.com/en/iphone/20950271/?category=5245250>

የጥላቻ ንግግርን በትዊተር ላይ ሪፖርት አድርጉ
<https://youtu.be/tLwgoTgbf8E>

የጥላቻ ንግግርን በፌትዩብ ላይ ሪፖርት አድርጉ
<https://support.google.com/youtube/answer/2802027>

የጥላቻ ንግግር መስፈርትን የሚጥስ ይዘት ካገኙ እንዲመረመር ለዩትዩብ ሪፖርት ያድርጉ። የማህበረሰብ መመሪያችን ሲጣሉ እንዴት ሪፖርት እንደሚደረግ የሚገልፀውን መመሪያዎችን ከላይ በሚገኘው ማስፈንጠሪያ ማግኘት ይቻላል ወይም ቪዲዮውን ይመልከቱ።

<https://youtu.be/45suVEYFCyc>

ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት በኢትዮጵያ

ማህበራዊ ሚዲያ እና ግጭት በኢትዮጵያ

<https://www.peacetechlab.org/hate-speech>

PeaceTech Lab ላብ የከፋ ግጭቶችን ለመቀነስ ቴክኖሎጂ፣ ሚዲያን እና ዳታን በመጠቀም ለሰላም ግንባታ የሚደረጉ ጥረቶችን ለማፋጠን እንዲሁም ለማሳደግ ይሰራል። PeaceTech Lab ላብ የበይነመረብ የጥላቻ ንግግሮች እና በገሃዱ አለም ላይ ከሚከሰቱ አመፆች ጋር ያለውን ግንኙነት በበለጠ ለመረዳት ጥናት እያካሄደ ይገኛል። እ.ኤ.አ በ2021 የሚታተመው የኢትዮጵያ የጥላቻ ንግግር መዝገበ ቃላት አመፅ አነሳሽ የሆኑ ቃላትን በመለየት በኢትዮጵያ ውስጥ እንዲሁም ከኢትዮጵያ ባሻገር የጥላቻ ንግግር ለመከላከል ለሚታገሉ ግለሰቦችና ድርጅቶች ዋነኛ ግብአት በመሆን ለማገልገል ያልማል።

መልመጃ፣ ፍቺዎች እና ትርጉም

የቃላትን ፍቺና በትርጓሜያቸው ሊያስከትሉ የሚችሉትን ጉዳት አስቡ።

“ቅር የተሰኘው ቡድን
አባል ብሆን ምን
ይሰማኛል?”

ራስዎን ይጠይቁ

በበይነመረብ ሆነ በገሃዱ አለም ላይ ከሰዎች ጋር በሚኖረን መስተጋብር የምንጠቀማቸው ቃላት በጥንቃቄ መምረጥ አስፈላጊ ነው። በበይነመረብ ላይ አስተያየቶችን ወይም ቀልዶችን ከመጻፍ፣ ከመለጠፍ እንዲሁም መግለጫዎችን ከማጋራት በፊት የሰዎችን ስሜት ሊጎዳ ስለሚችል ስለተጠቀሙት ቃላት ማሰብ ይመከራል።

የሚጠቀሙት ቃላት የሚኖራቸውን ተፅእኖ ያመዘገቡ። ጊዜ ወስደው ፅሁፎን፣ አባባሎን ያንብቡ። ካስፈለገ እረፍት ይውሰዱና ሲረጋጉ ይመለሱ።

ሊታሰብባቸው የሚገቡ ጥያቄዎች

- የጥላቻ ንግግር የሆኑ ቃላትን እና አላማዎቻቸውን መረዳት።
- ምን ማለት እንደሆነ አንድ ሰው ባለማወቅ ሊያስራጭ እንደሚችል።
- በበይነመረብ ሆነ በገሃዱ አለም ላይ ስለምንጠቀማቸውን ቃላት ማሰላሰል አስፈላጊነት።
- በበይነመረብ ሆነ በገሃዱ አለም ላይ ጥንቃቄ የማረጋገጥ በመቻቻልና ሌሎችን በመረዳት ላይ መሰረት ያደረጉ ጥያቄዎችን ራስን የመጠየቅ አስፈላጊነት።

ሕግ እና ደንቦች ስለ ጥላቻ ንግግር በኢትዮጵያ

የኢትዮጵያን የጥላቻ ንግግር ህግ መረዳት እና ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ መብትን መጠበቅ

By Dr. Adem K Abebe (LL.D)

ከአንግሊዝኛ ፅሁፍ ወደ አማርኛ የተተረጎመ

መግቢያ

ኢ.ኤ.አ መጋቢት 2020 የኢትዮጵያ ህዝብ ተወካዮች ምክር ቤት አነጋጋሪውን የጥላቻ ንግግርና የሐሰተኛ መረጃ ስርጭትን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የወጣ አዋጅ ቁጥር 1185/2020 አፀደቀ። አዋጁ የመጣው መንግስት በፍጥነት በማሰራጨ ጣቢያዎች፣ በማህበራዊ እና ህትመት ሚዲያ ከተሰራጨ ንግግሮች እና ሐሰተኛ መረጃዎች ጋር ያገናኛቸው ግድያዎችን ያስከተሉ ተከታታይ የሆኑ የብሔር ግጭቶች በኋላ ነው።

አንዳንድ ግዜ ማህበራዊ አለመግባባትን ብሎም ጥቃትን የሚያስከትልን የጥላቻ ንግግር እና የሀሰተኛ መረጃ ስርጭትን መቆጣጠር አስፈላጊ እና ትክክል ነው። ወደ ወንጀል ህግ መሄዱ ህጉ ሀሳብን የመግለፅ ነፃነት በማቀዝቀዝ እና ህዝባዊ ወይይቶችን በማፈን ተፅእኖ ይኖረዋል የሚል ስጋት ፈጥሮአል። ይህ ፍርሀትም መንግስት የህግ ስርዓትን አላግባብ መጠቀም፣ ፖሊስን እና አቃቤ ህግ ቢሮዎችን የፖለቲካ መጠቀም የማድረግ ታሪክን ከግምት ውስጥ በማስገባት በመነሳታቸው ያልተገቡ አይሆኑም።

ይህ አጭር ማብራሪያ የኢትዮጵያን አዋጅ ትክክለኛነት ወይም ጥቅሙን እና ጉዳቱን ለመገምገም ያለመ አይደለም። ይልቁን ስለ አዋጁ ማህበረሰባዊ

ግንዛቤን በመፍጠር ግለሰቦች በነፃነት ሃሳባቸውን የመግለፅ መብታቸውን በነፃነት እንዲተገብሩ በአወጁ የተቀመጡ ክልከላዎችን እንዲረዱ አስተዋፆ ለማበርከት የፈለገ ነው። አንባቢያን በአዋጁ የአማርኛ እና እንግሊዝኛ ክፍል ላይ የተወሰኑ ልዩነት እንዳለ ሊገነዘቡ ይገባል። ይህ አጭር ማብራሪያም በአማርኛው አዋጅ ክፍል መሰረት ያደረግ ነው።

አዋጁን አወቁ

ስለአዋጁ ግልፅ የሆነ አረዳድ በህግ አስከባሪ አካላት ዳኞች እና ሰፊው ማህበረሰብ ውስጥ መፍጠር ህጉን ለማፈን ሚዛረጋውን መረብ እንዳይሰፋ ለማድረግ አስፈላጊ ነው። ይህ አጭር ማብራሪያ ተራው ህዝብ ህጉን በተመለከተ ለማንቃት ብቻ ሳይሆን፣ ለህግ አስከባሪ አካላት፣ የሚዲያ እና የበይነመረብ መድረክ መሪዎችንም ጭምር ይረዳል።

- የተከለከለው ምንድነው ቅጣቶቹስ፤
- የማስረጃ ሀላፊነት እና
- ተቀባይነት ያላቸው እና የሌላቸው መከላከያዎች።

የጥላቻ ንግግርን እና ሐሰተኛ መረጃ ከመተርጎማችን በፊት ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ መብት መርህ መሆኑን ይህ መብት ሚገደብባቸው ደሞ ልዩ ሁኔታዎች መሆናቸውን መረዳት ያስፈልጋል። በዚህም መሰረት የጥላቻ ንግግሮች እና የሐሰተኛ መረጃ ወንጀሎችን በጥብቅ መረዳት ያስፈልጋል፤ ከምክንያታዊነት በላይ የማስረጃ ሀላፊነትም መንግስት ላይ ይወድቃል።

በኢትዮጵያ ህግ መሰረት የጥላቻ ንግግር ምንድነው?

በኢትዮጵያ ህግ መሰረት የሚከተሉት ሁለት ሁኔታዎች አብረው ሲሆኑ የጥላቻ ንግግር ይሆናሉ።

1. ሆን ብሎ ጥላቻን፣ መድልዎን ወይም ዓመፅን ማነሳሳት (የእንግሊዝኛው ክፍል ማበረታታት ይላል ከሆን ብሎ ማነሳሳት አንፃር ያነሰ ክብደት አለው)።
2. አንድን ግለሰብ ወይም የሚታወቅ ቡድንን በብሔር፣ ሀይማኖት፣ ዘር፣ ጾታ እና አካል ጉዳተኝነት መሰረት በማድርግ ያነጣጠረ።

በዚህ መሰረትም የጥላቻ ንግግር ሆን ተብሎ የሚደረግ ንግግር ነው፤ ዓመፅን ማስከተሉ እንደ መስፈርት አልተቀመጠም።

- በአዋጁ መሰረት ከላይ የተጠቀሱት ሁለት ሁኔታዎች ከተሟሉ የጥላቻ ንግግር ተፈፅሟል ማለት ነው፤ ንግግሩ ህዝባዊ አመፅን ወይም ጥቃት ሳይሆን ያደረገው ቡድን ላይ ቢያስከትልም ባያስከትልም።

ማስታወሻ፡ የጥላቻ አገላለጾች ታርካዊ ግንኙነቶች ላይ ስለሚመሰረቱ በልምድ ጥቅም ላይ የሚዉሉ ክብርን ሚያጎድፉ ቃላቶች እና አገላለጾችን ማወቅ ህጉን በሚገባ ለመረዳት እና ለመተግበር ወሳኝነት አለው። በዚህ ረገድ PeaceTech Lab (ፒሰቴክ ላብ) የጥላቻ ንግግሮችን የያዘ መዝገበ ቃላት ለኢትዮጵያ እያዘጋጀ ነው።

ሐሰተኛ መረጃ ምንድነው?

ሐሰተኛ መረጃ ከሚከተሉት መረጃዎች ጋር ይገናኛል፡

- ግለሰቡ ሐሰት መሆኑን እያወቀ ወይም በመሰረታዊ ማጣራት ሀሰት መሆኑ ሚታወቅ እና
- ህዝባዊ ረብሻ፣ አመፅ፣ ጥቃት ወይም ግጭት የማስከተል ዕድሉ ከፍተኛ ሲሆን ነው።

በዚህ መሰረት ከጥላቻ ንግግር በተለየ ሐሰተኛ መረጃ ረብሻ ወይም ጥቃትን የማስከተል እድሉ የሐሰተኛ መረጃ ወንጀል ትርጉሜ አካል ነው።

ማሳሰቢያ፡ የጥላቻ ንግግር እና ሐሰተኛ መረጃ መንግስትን እና የመንግስት ሀላፊዎችን መተቸትን አይከለክልም።

የጥላቻ ንግግር ወይም ሐሰተኛ መረጃ ወንጀል ሚሆነው መቼ ነው?

አዋጁ የጥላቻ ንግግርን ወይም ሐሰተኛ መረጃን ዝም ብሎ አይቀጣም፡

- የጥላቻ ንግግሮችን ወይም ሀሰተኛ መረጃዎችን ለብዙዎች ማሰራጨት ቅጣት ያስከትላል።
- መልዕክቱ ለምን ያህል ሰዎች መሰራጨት እንዳለበት ህጉ ግልፅ አይደለም ነገር ግን ከቅርብ ጓደኞች እና ቤተሰቦች ውጪ መጋራት ሊያስፈልግ ይችላል።
- እንደ ጥላቻ ንግግር እና ሐሰተኛ መረጃ የተቆጠሩ ይዘቶችን ላይክ ማድረግ (Liking) ወይም ታግ ማድረግ (tagging) እንደ ማሰራጨት ስለማይቆጠር ሚያስቀጣ አይደለም።

የጥላቻ ንግግሮች እና ሐሰተኛ መረጃዎች እንዴት ይሰራጫሉ?

ቁም ነገሩ የጥላቻ ንግግር ወይም ሐሰተኛ መረጃ የተሰራጨበት መንገድ አይደለም፡ የሚከተሉትንም ሊያካትት ይችላል፡

- በአካል፣ ምሳሌ ትልቅ ስብሰባ ውስጥ፣
- በቴሌቪዥን ወይም በሬድዮ፣
- እንደ ፌስቡክ ባሉ ማህበራዊ ሚዲያዎች፣
- እንደ ቴሌግራም ባሉ የመልዕክት መፃፍያ ወይም መደወያ መተግበሪያዎች፣
- እንዲሁም ማንኛውም አይነት የበይነመረብ መድረኮች እንደ በይነመረብ ህትመቶች እና የግል ድረገጾች።

ማሳሰቢያ፡ አዋጁ የጥላቻ ንግግር እና ሐሰተኛ መረጃ ይዘት ያላቸውን መረጃዎችን ወይም ንግግሮችን ዝግጅትን ሳይሆን ለብዙዎች ማሰራጨትን ነው ሚከለክለው። ስለዚህ መረጃውን ያሰራጨው ሲቀጣ ያዘጋጀው ላይቀጣ ይችላል ማለት ነው።

ቅጣቶቹ ምንድን ናቸው?

በፍርድ ቤት ጥፋተኝነቱ የተረጋገጠ ሰው ከፍተኛ ቅጣት ይጠብቀዋል።

የጥላቻ ንግግር ቅጣት እስከ ሁለት አመት እስራት ወይም 100,000 ብር የገንዘብ ቅጣት ሊደርስ ይችላል።

ሐሰተኛ መረጃ ቅጣት እስከ አንድ አመት እስራት ወይም 50,000 ብር የገንዘብ ቅጣት ሊደርስ ይችላል።

የማህበራዊ አዉድ አስፈላጊነት

የጥላቻ ንግግር እና ሀሰተኛ መረጃ ክልከላዎች የማህበራዊ እንድነትን እና መረጋጋትን መረበሽን ለመከላከል ያለሙ ናቸው። የጥላቻ ንግግር ወይም ሐሰተኛ መረጃ ምንድን ናቸው ሚለው በቡድኖች መካከል ያለ ታሪካዊ ግንኙነት እና ትርክት ላይ ይመሰረታል።

- በመርህ ደረጃ ሐሰተኛ መረጃን የመረጃውን ማጣቀሻ ትክክለኛነት በመፈተሽ ማረጋገጥ ቢቻልም ታሪካዊ ሁኔታዎች አከራካሪ በሆኑበት አዉድ ውስጥ ሐሰተኛ መረጃን መተርጎም አወዛጋቢ ይሆናል።
- የጥላቻ ንግግር ላይ ኢላማ የተደረገው ቡድን መልዕክቱን እንደ አድሎአዊ ወይም የጥላቻ አድርጎ መረዳት ላይ ስለሚመሰረት ማረጋገጥ ከባድ ነው።

ህግ እስከባሪ ተቋማት ውስጥ ያሉ ሰራተኞች ፖሊሶች፣ ኢቃቤ ህጎች እና ዳኞች የህብረተሰቡ አካል ናቸው እና ለቡድን ትርክቶች ተጋላጭ ናቸው። ይህም ለህጎች ወጥነት የጎደለው አተገባበር ከፍተኛ አድል ይፈጥራል። ወጥነት የጎደለው እና መራጭ የሆነ የህግ አተገባበር አዋጁ ሊያጠነክረው የሚፈልገውን ማህበራዊ አንድነት እና መረጋጋትን መልሶ አደጋ ላይ ይጥላል።

የጥላቻ ንግግርን እና ሐሰተኛ መረጃን ወንጀል ከማረግ ባሻገር

ግለሰቦች ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ መብታቸውን በሀላፊነት እና በጥንቃቄ መተግበር ቢኖርባቸውም የጥላቻ ንግግርን እና ሐሰተኛ መረጃን ለመከላከል የረዥም ጊዜ ስኬት ከወንጀል ህግ ውጪ ሊሆን ይችላል። በዚህ ረገድ ብዙ ግብዓቶች መዋል ያለባቸው የዲጂታል ክህሎት ግንባታ ላይ እና የቡድኖች እርስ በእርስ ትውጊታቸው እና ተግባራት ላይ ነው። የመጨረሻ ግቡም የጥላቻ ንግግርን እና ሐሰተኛ መረጃን ወንጀል ማረግን አላስፈላጊ ማድረግ ነው።

በእርግጥ አዋጁ የኢትዮጵያ ብሮድካስት ባለስልጣን ላይ የህዝብ ግንዛቤን የማሳደግ እና ሐሰተኛ መረጃን ለመዋጋት የሚደያ ክህሎት ዘመቻዎችን የማዘጋጀት እና ለኢትዮጵያ ሰብአዊ መብት ኮሚሽን የጥላቻ ንግግሮችን ለመዋጋት የህዝብ ግንዛቤን ሚያሳድጉ ዘመቻዎችን የማዘጋጀት ሀላፊነት ሰጥቶአል። ይህ የተሟላ የሚሆነው የማህበራዊ ሚዲያ አገልግሎት ሰጪዎች የሐሰተኛ መረጃዎችን እና የጥላቻ ንግግሮችን ለመግታት እና ለመከላከል በ 24 ሰዓታት ውስጥ ማሳወቂያዎች በደረሱ ጊዜ ሐሰተኛ መረጃን ወይም የጥላቻ ንግግሮችን ለማስወገድ ሀላፊነት ሲወስዱ ነው።

ከእኛ ጋር ይወያዩ

- ስለ ጥላቻ ንግግሮች እና ሐሰተኛ መረጃዎች አዋጅ ስምተው ወይም አንብበው ያውቃሉ?
- የአዋጁን ይዘት እንዴት ይረዱታል?
- ከአዋጁ ጋር ያሎት ልምድ ምንድነው? አንተ/ቺ ወይም የምታውቃቸው ሰዎች ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ ነፃነታቸውን በአዋጁ ምክንያት ገድበዋል?
- አዋጁ መሻሻል ወይም መቀየር አለበት ብለህ/ሽ ታስባለህ/ሽ?

ምንጭ: <https://defyhatenow.org/understanding-ethiopias-hate-speech-law-protecting-freedom-of-expression/>

ሀሳብን የመግለጽ ነጻነት እና የጥላቻ ንግግር ሀጎች

“

“የሰብዓዊ መብት ተሟጋች ቡድኖች የጥላቻ ንግግር ሀጎች አፈፃፀም የሚያሳስብበት ምክንያት እንዳለ ይገልጻሉ፣ በስልጣን ላይ ያሉ ሰዎች ላይ በዜጎች የሚሰነዘሩ ትችቶችን ለማፈን እና የጋዜጠኞችን እና የማህበረሰብ አንቂዎችን ሀሳብን በነፃነት የመግለፅ ነፃነትን ለማግደድ ሊያገለግል ይችላል።”

”

ነፃነት በድረገፅ ላይ 2019: የማህበራዊ ሚዲያ ቀጠሰ

<https://freedomhouse.org/report-types/freedom-net>

Adrian Shahbaz & Allie Funk, Freedom House

በመላው አለም ላይ በፍጥነት የተስፋፋው የዲጂታል መሳሪያዎች እና ስልቶች አምባገነናዊ ገዥነት የበይነመረብ ነጻነት ላይ ከፍተኛ አደጋ እየጣለ ይገኛል። ጨቋኝ አገዛዞች፣ አምባገነናዊ ምኞቶች ያላቸው ተመራጮች እና ጨካኝ ደጋፊዎች ቁጥጥር ያልተደረገለትን የማህበረሰብ ሚዲያ መድረኮች በመበዝበዝ ለፖለቲካ መዛባት እና ማህበረሰብን መቆጣጠሪያ መሳሪያነት ቀይረዋቸዋል።

“የማህበራዊ ሚዲያዎች ለህዝባዊ ውይይቶች እንደ መድረክ እያገለገሉ ቢሆንም ዜጎችን በመሰረታዊ ነፃነቶቻቸው ላይ ከዚህ በፊት ታይቶ ለማይታወቅ አፈና እንዲጋለጡ አድርጎልኝ።”

ማህበራዊ ሚዲያ ማንኛውም ሰዎችን፣ ህዝባዊ ቡድኖች እና ጋዜጠኞችን በትንሽ ወይም ያለምንም ወጪ ሰፊ የሆነ ታዳሚ ለመድረስ ያስችላቸዋል። በተመሳሳይ እጅግ ጠቃሚ እና ርካሽ መድረክን ለውጭም ሆነ በሀገር ውስጥ ላሉ ህይለኞች በተመሳሳይ ለመጥፎ ተጽዕኖ ሥራዎች ለመጠቀም እድል ይከፍታል። በብዙ ሀገሮች የሕዝባዊነት እና የቀኝ አክራሪነት መጨመር የበይነመረብ የወንጀል ቡድኖች እድገት ትክክለኛ ተጠቃሚዎች እና አጭበርባሪ መለያዎችን ይጨምራል። እነዚህም የወንጀል ቡድኖች በተመሳሳይ ፍላጎቶች ዙሪያ ተከታዮችን ይገነባሉ፣ የፖለቲካ መልእክቶቻቸውን በሃሰተኛ ወይም በሚያስቆጡ ይዘቶች ይሰራሉ፣ በመከተልም በብዙ መድረኮች ስርጭቱን ያስተባብራሉ።

ሃሳብን የመግለጽ ነጻነት እና ጥላቻን ማነሳሳት ፡ የተባበሩት መንግስታት የሰብአዊ መብቶች (OHCHR) ራባት የተግባር መርሃግብር

<https://player.vimeo.com/video/458350308>

የራባት የተግባር መርሃግብር አድሎን ለመቀሰቅስ ፣ ለጠላትነት ወይም ለአመፅ መሰረት የሚሆኑ የብሄር፣ የዘር ወይም ሃይማኖት ጥላቻ መደገፍን ክልከላዎች ከተለያዩ OHCHR ሙያዊ ወርክሾፕዎች ድምዳሜዎችን እና አስተያየቶችን ተሰባስበዋል።

ሃሳብን በነጻነት የመግለጽ ላይ የሚደረጉ ክልከላዎች ከፍተኛ መስፈርት መሟላት

በአለም ዙሪያ ሁለት ፅንፎች ይገኛሉ፡ በአንድ በኩል ‘እውነተኛ’ የቅስቀሳ ጉዳዮች ለፍርድ አይቀርቡም ሆኖም በሌላ በኩል ሰላማዊ ትችት የሚያቀርቡ ‘ጥላቻ ሰባኪዎች’ ተብለው ይከሰሳሉ። የራባት የድርጊት መርሃግብር ሃሳብን በነጻነት የመግለፅ እና የጥላቻ ቅስቀሳ አተረጎም ላይ ከፍተኛ መስፈርት የማድረግ ሃሳብን ያቀርባል።

የራሳት የተግባር መርሃግብር መስፈርት ስድስት ክፍሎች ግምት ውስጥ ያስገባ ነው።

አውድ፡ የአገላለፅ አዉድ

ተናጋሪ፡ ተናጋሪው በህበረተሰቡ ውስጥ ያለው ቦታ ወይም ደረጃ

ዓላማ፡ አድማጮችን ዲላማ የተደረገው ቡድን ላይ ማነሳሳት

ይዘት እና ቅርጽ፡ የአገላለፅ ይዘት እና ቅርጽ

የንግግር ተግባር መጠን፡ የስርጭቱ መጠን

የመሆን ዕድል፡ አይቀሬነትን ጨምሮ

‘ጥላቻ’ እና ‘ጠላትነት’ ማለት አንድ ዲላማ በተደረገ ቡድን ላይ ሃይለኛና ምክንያታዊ ባልሆነ መልኩ የሚገለፅ አሳፋሪ፣ ውርደትና ጠላትነት የተሞላ ስሜት ማለት ነው።

‘ቅስቀሳ’ የሚለው ቃል ሆኖ ተብሎ በይፋ የሚደረግ አንድን ቡድን ዲላማ ያደረገ ጥላቻን የማበረታታት ዓላማ ያለው ተግባር በሚል ልንረዳው እንችላለን፤ እና

‘ማነሳሳት’ ማለት በብሔር፣ በዘር ወይም በሃይማኖታዊ ቡድኖች ላይ ያነጣጠሩና የአድልዎ፣ የጠላትነት ወይም ለጥቃትና ለአመፅ የቀረበ ስጋትን የሚፈጥሩ መልእክቶች ናቸው።

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Articles19-20/Pages/Index.aspx>